MEJDS. 2025; 15:127.

Published online 2026 Mar. **Original Article**

Compilation and Validation of the Educational Package for Empowering Special Schools for Secondary High School Students

Darabi M[1], *Jahan F[2], Sotodeh Asl N[3], Moazedian A[2], Moradi Sh[2]

Author Address
1. PhD Student in Educational Psychology, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran;
2. Assistant Professor, Department of Psychology, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran;
3. Associate Professor, Department of Psychology, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran.
***Corresponding Author:** Faeze.jahan@gmail.com

Received: 2024 October 8; **Accepted**: 2024 October 23

Abstract

Background & Objectives: One of the basic pillars of any society is education. In today's world, transformation in the education system is considered a serious prerequisite to respond to scientific, philosophical, cultural, economic, social and moral challenges in advanced countries. The institution of education, which is considered to be the foundation of fundamental changes and developments in a society, is affected by these changes and developments more than any other institution. Empowerment of schools facilitates the leadership of teachers, improves performance, improves the ability to influence the implementation of school reforms, ensures self-efficacy in the work environment, so that teachers perform their duties with a sense of responsibility and job commitment. On the other hand, creating transformation in the education system is a serious prerequisite for overcoming the scientific, cultural, social, and economic challenges of advanced countries. For this reason, it is necessary to make necessary changes in the goals and programs of the educational system according to the scientific, social and economic developments in every society. Thus, this research was conducted to develop and validate the educational package for empowering special schools for secondary school students.

Methods: The current research was based on a qualitative approach of thematic analysis, which was conducted based on interviews with professors and experts to develop an educational package for empowering schools. The participants were experts, faculty members of Tehran University in the fields of psychology, educational sciences and educational management. Thirteen experts (8 people in the field of educational management and 5 people in the field of educational sciences) were selected as samples and members of the accreditation group. These professionals had scientific publications or practical experience in their field of study with sufficient experience working with students. Based on the number of experts panel, the criterion for deciding on the relative coefficient of content was Lawshe's table (1975) with the minimum acceptable value of 0.55. Also, Waltz and Basel (1981) method was used to check content validity index. According to this method, the items with a score higher than 0.79 were suitable, between 0.7 and 0.79 needed to be revised and less than 0.7 were unacceptable. The study of sources and the use of experts' opinions were carried out until the saturation of information. Then, to analyze the data obtained from the interviews, the theoretical coding method was used. The coding steps used in this research included open coding based on the categories extracted from the preliminary study of the theoretical foundations of the research, axial coding, and selective coding. At the end of this stage, the components of the school empowerment training package were summarized. In addition, the criteria for the inclusion of studies and articles in this research was the closeness of the title to the subject of the research and the year of their publication. Finally, the educational package was designed according to the needs of students and the requirements of real situations and educational programs available in the research literature with the approach of empowering schools.

Results: Analyzing the information using the theme analysis method, led to the extraction of 10 organizing themes and 5 inclusive themes, and the effective factors on empowering schools were as follows: empowerment through rules and regulations, balanced and coherent school, specialized and professional empowerment, psychological empowerment, empowerment through education. The results showed that the index of CVI and CVR was higher than 0.80, indicating the validity of the package from the experts' point of view. Also, the content validity index for the whole package was 0.81.

Conclusion: According to the findings, the educational package of empowering schools for secondary school students has good content validity and has the necessary validity and reliability for educational and research applications. In other words, the prepared educational package has the ability to improve the empowerment of schools.

Keywords: Educational package, Empowering schools, Accreditation, Students.

Copyright © 2025, MEJDS. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

مجله مطالعات ناتوانی ۱۴۰۴؛ (۱۵):۱۲۷.

انتشار برخط اسفند ۱۴۰۴ مقاله پژوهشی اصیل

تدوین و اعتباریابی بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس ویژهٔ دانش‌آموزان دورهٔ متوسطه

محسن دارابی[۱]، *فائزه جهان[۲]، نعمت ستوده اصل[۳]، آمنه معاضدیان[۲]، شهاب مرادی[۲]

توضیحات نویسندگان

۱. دانشجوی دکترای تخصصی روان‌شناسی تربیتی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران؛

۲. استادیار گروه روان‌شناسی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران؛

۳. دانشیار گروه روان‌شناسی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

***رایانامهٔ نویسندهٔ مسئول:** Faeze.jahan@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۷ مهر۱۴۰۳؛ **تاریخ پذیرش:** ۲آبان۱۴۰۳

چکیده

زمینه و هدف: نظام آموزشی اثربخش و کارا، نظامی است که با اهداف و نیازهای واقعی جامعه تناسب داشته باشد و دارای توانایی آماده‌سازی نسل جوان باشد؛ ازاین‌رو پژوهش حاضر باهدف تدوین و اعتباریابی بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس ویژهٔ دانش‌آموزان دورهٔ متوسطه صورت گرفت.

روش‌بررسی: این پژوهش به‌لحاظ هدف از نوع کاربردی و ازنظر روش برای مرحلهٔ طراحی و ساخت بستهٔ آموزشی، کیفی از نوع تحلیل محتوا بود که در شش گام انجام گرفت. داده‌ها ازطریق مصاحبهٔ نیمه‌ساختاریافته با سیزده نفر از خبرگان موضوعی و دانشگاهی جمع‌آوری شد. انتخاب مشارکت‌کنندگان به‌شکل هدفمند معیارمحور بود. برای سنجش روایی، شاخص روایی محتوا (CVI) و نسبت روایی محتوا (CVR) به‌کار رفت. برای تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی از روش تحلیل مضمون استفاده شد.

یافته‌ها: تجزیه‌وتحلیل اطلاعات به‌روش تحلیل مضمون، منجربه استخراج ده مضمون سازمان‌دهنده و پنج مضمون فراگیر شد. عوامل مؤثر بر توانمندسازی مدارس بدین‌شرح بود: توانمندسازی ازطریق قوانین و مقررات؛ مدرسهٔ متوازن و منسجم؛ توانمندسازی تخصصی و حرفه‌ای؛ توانمندسازی روان‌شناختی؛ توانمندسازی ازطریق آموزش. نتایج مشخص کرد، شاخص‌های CVI و CVR بیشتر از ۰/۸۰ بود که اعتبار بسته از دید خبرگان را نشان می‌دهد؛ همچنین شاخص روایی محتوا برای کل بسته ۰/۸۱ بود.

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌ها نتیجه گرفته می‌شود، بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس ویژهٔ دانش‌آموزان دورهٔ متوسطه از روایی محتوایی مناسبی برخوردار است و روایی و پایایی لازم را برای کاربردهای آموزشی و پژوهشی دارد؛ به‌عبارتی بستهٔ آموزشی تدوین‌شده توان ارتقای توانمندسازی مدارس را دارا است.

کلیدواژه‌ها: بستهٔ آموزشی، توانمندسازی مدارس، اعتباریابی، دانش‌آموزان.

حق انتشار محفوظ است © ۱۴۰۴، مجله مطالعات ناتوانی. این یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت مجوز اختیار- غیرتجاری ۴/۰ بین‌المللی (https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.fa) منتشر شده است که به شما اجازه می‌دهد که مواد منتشر شده در این مقاله را با شرط ارجاع مناسب به نسخهٔ اصلی، به‌طور غیرتجاری نسخه‌برداری و توزیع کنید.

۱ مقدمه

از ارکان اساسی هر جامعه‌ای، آموزش و پرورش است و به‌مثابهٔ گسترده‌ترین و مهم‌ترین پایه‌های انسانی کشور به‌شمار می‌آید که سقف بلند توسعه و عظمت اسلامی‌ایرانی بر آن استوار است (۱). آموزش و پرورش و مدارس به‌عنوان واحد فرهنگی‌اجتماعی، سازمان نسبتاً پایداری تلقی می‌شود که ارتباطات اجتماعی با تمام اعضای جامعه دارد و رسالت کلی آن تربیت دانش‌آموزان برای ایفای نقش مناسب در جامعه است (۲). دغدغهٔ اندیشمندان حوزهٔ تعلیم و تربیت همواره شناسایی مدارسی است که بتوانند به‌بهترین نحو ممکن از انجام این مهم برآیند؛ به‌علاوه مفهوم توانمندسازی[1] به بخش جدایی‌ناپذیری از سیاست‌های حوزهٔ تعلیم و تربیت تبدیل شده است (۳). از اقدامات ضروری و عامل ضامن موفقیت سازمان‌ها، توانمندسازی مدارس است که منجربه افزایش عملکرد بهینهٔ[2] مدیران و معلمان و هماهنگی در انجام امور محول‌شده و حل اثربخش مشکلات می‌شود (۴). توانمندسازی مجموعه اقداماتی را در بر می‌گیرد که با گسترش نفوذ و تقویت قابلیت‌های افراد و اعضای گروه باهدف بازتوانی[3]، سبب بهسازی و بهبود مستمر عملکرد می‌شود و به‌منزلهٔ راهبردی برای توسعه و شکوفایی سازمان شناخته شده است (۵).

داشتن نیروی انسانی کارآمد[4]، از دارایی‌های بسیار مهم هر سازمان به‌شمار می‌رود. ازجمله عوامل موفقیت هر سازمانی در مرحلهٔ اول انتخاب صحیح کارکنان و آموزش و توانمندسازی آنان و در مرحلهٔ دوم عملکرد اعضای آن است. توانمندسازی کارکنان با تغییر باورها و افکار و نگرش‌ها آغاز می‌شود و با تقویت ساختارهای ارتباطی[5] می‌کوشد با ایجاد بینش، دانش، معرفت و مهارت بیشتر در کارکنان، کارایی[6] و اثربخشی[7] آنان را افزایش دهد (۶). باتوجه‌به اهمیت و نقش مدارس در تربیت دانش‌آموزان و رشد و شکوفایی اجتماعی و فرهنگی کشورمان، بررسی تدابیری برای بهبود عملکرد و غلبه بر نقاط ضعف و درنتیجه تعالی مدارس بسیار حائز اهمیت است (۷). برنامه‌ها و اصلاحات متعددی برای کاهش نقاط ضعف مدارس و مقایسهٔ وضع موجود با وضعیت ایده‌آل صورت گرفته است؛ اما همواره از نقش توانمندسازی مدارس غفلت شده است (۸). منظور از توانمندسازی مدارس، انجام تغییرات مطلوب در محیطی است که دانش‌آموز در آن به‌طور مستمر، قابلیت‌های اجرایی و منابع خود را توسعه و تغییر می‌دهد و مسئولان مدارس اجازه دارند باتوجه‌به تغییرات به‌وجودآمده دانش‌آموزان را برای کسب اطلاعات جدید از جنبه‌های کمی و کیفی آماده کنند (۹). ساختار توانمندساز مدارس به رضایتمندی[8] و انگیزش شغلی[9] معلمان، هشیاری سازمانی[10]، متعادل‌شدن محیط کار، توانایی تطابق و سازگاری با تغییرات بیرونی و درونی سازمان، ارتقای روحیهٔ خلاقیت[11] و یادگیری[12] دانش‌آموزان و شکوفایی استعدادها منجر می‌شود (۱۰).

تقویت و توسعهٔ برنامه‌های آموزشی ویژهٔ مدارس و معلمان باهدف توانمندسازی، مستلزم استفاده از منابع اطلاعاتی متنوع و سرمایه‌گذاری عظیم فکری و به‌کارگیری راهبردهای انطباقی[13] درجهت تشویق معلمان برای مشارکت مسئولانه به‌منظور پیشبرد توسعه و بالندگی حرفه‌ای است (۱۱)؛ دراین‌راستا در مطالعات مختلف نتایج زیر به‌دست آمد: ساختار توانمند مدارس عامل تأثیرگذار بر رضایت شغلی کارکنان و معلمان و درنتیجه اثربخشی مدارس است (۶)؛ توانمندسازی مدارس با محوریت برنامه‌های پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و ارتقای سلامت روانی‌اجتماعی نوجوانان سبب مشارکت همه‌جانبهٔ خانواده در بهبود رفتارهای نوجوان می‌شود (۱۲)؛ در توانمندسازی مدارس چهار عامل فرایندها، زیرساخت‌ها، عوامل داخلی و عوامل خارجی در حوزهٔ نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان تأثیرگذار است (۱۳)؛ عواملی ازقبیل ارتباط پیوسته با مدارس، روابط خانوادگی مطلوب، توانمندی و به‌روزبودن دانش مربیان موجب محافظت دانش‌آموزان در مدارس دربرابر آسیب‌های اجتماعی[14] می‌شود (۱۴)؛ توانمندسازی مدارس و دانش مربیان در حیطه‌های ادراک حمایت اجتماعی در دانش‌آموزان و پذیرش تفاوت‌های فردی و احساس تعلق به مدرسه از عوامل کلیدی زمینه‌ساز توسعهٔ سرمایهٔ اجتماعی در مدارس است (۱۵)؛ توانمندی‌های مدرسه باهدف آموزش و توسعهٔ مهارت‌های بین‌فردی و درون‌فردی، مشکلات رفتاری[15] دانش‌آموزان را کاهش می‌دهد (۱۶)؛ توانمندسازی مدارس باتوجه‌به نقش سه مؤلفهٔ کلیدی شناختی[16] و هیجانی[17] و رفتاری[18] در کاهش آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان مؤثر است (۱۷).

توانمندسازی مدارس امکان می‌دهد از دانش و مهارت و تجربهٔ همهٔ افراد در مدارس استفاده شود؛ اما تعداد مدارسِ آشنا به راه‌ورسم ایجاد فرهنگ توانمندسازی، اندک است. در دنیای امروز، تحول در نظام آموزش و پرورش، به‌منزلهٔ پیش‌نیازی جدی برای پاسخ‌گویی به چالش‌های علمی، فلسفی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و اخلاقی در کشورهای پیشرفته تلقی می‌شود. نهاد آموزش و پرورش که زمینه‌ساز تحولات و تغییرات بنیادی در جامعه است، خود بیش از هر نهاد دیگری، تحت‌تأثیر همین تحولات و تغییرات قرار می‌گیرد؛ توانمندسازی مدارس موجب تسهیل رهبری معلمان، بهبود عملکرد، ارتقای توانایی تأثیر بر اجرای اصلاحات مدرسه و اطمینان از خوداثربخشی در محیط کاری می‌شود و معلمان با احساس مسئولیت و تعهد شغلی بیشتر به انجام وظایف خود می‌پردازند؛ ازدیگرسو ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش، پیش‌نیاز جدی برای فائق‌آمدن بر چالش‌های علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشورهای پیشرفته است؛ به‌همین سبب ضروری است به‌تبع تحولات علمی و اجتماعی و

---

1. Empowerment
2. Optimal performance
3. Rehabilitation
4. Efficient manpower
5. Communication structures
6. Efficiency
7. Effectiveness
8. Satisfaction
9. Career motivation
10. Organizational awareness
11. Creativity
12. Learning
13. Adaptive strategies
14. Social harm
15. Behavioral problems
16. Cognitive
17. Emotional
18. Behavioral

اقتصادی در هر جامعه، در اهداف و برنامه‌های نظام آموزشی تغییرات لازم صورت پذیرد؛ بدین‌ترتیب پژوهش حاضر باهدف تدوین و اعتباریابی بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس ویژهٔ دانش‌آموزان دورهٔ متوسطه انجام شد.

۲ روش‌بررسی

پژوهش حاضر در رویکرد کیفی از نوع تحلیل مضمون بود که براساس مصاحبه با اساتید و صاحب‌نظران به‌منظور تدوین بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس انجام شد. ماهیت تحلیل محتوا، استنباط ویژگی‌های خاص یک پیام، خلاصه، توصیف، تفسیر و سازمان‌دهی داده‌ها در شکلی استاندارد است (۱۸). مشارکت‌کنندگان خبرگان، اعضای هیئت‌علمی دانشگاه تهران در حوزه‌های روان‌شناسی و علوم تربیتی و مدیریت آموزشی بودند. سیزده متخصص (هشت نفر در حوزهٔ مدیریت آموزشی و پنج نفر در حوزهٔ علوم تربیتی) به‌عنوان نمونه و اعضای گروه اعتباربخشی انتخاب شدند. این متخصصان، تألیفات علمی یا تجربیات عملی در حوزهٔ مطالعاتی خود با تجربهٔ کافی کار با دانش‌آموزان داشتند. برای انتخاب نمونه‌های مصاحبه، روش نمونه‌گیری هدفمند و به‌طور مشخص روش گلوله‌برفی به‌کار رفت. ازآنجاکه در روش مذکور نمی‌توان از قبل مشخص کرد چه تعداد افراد باید در فرایند پژوهش انتخاب شوند، جمع‌آوری اطلاعات از این نمونه تا مصاحبهٔ دهم ادامه یافت تا اشباع حاصل شد؛ جایی که داده‌های جدید با داده‌های قبلی تفاوتی نداشت؛ البته برای اطمینان از اشباع به‌دست‌آمده سه مصاحبهٔ احتیاطی دیگر نیز انجام گرفت.

به‌منظور تعیین روایی بستهٔ آموزشی از دو ضریب نسبت روایی محتوا[1] (CVR) و شاخص روایی محتوا[2] (CVI) استفاده شد. برای تعیین نمونهٔ خبرگان، براساس روش وارفیلد، سیزده نفر دارای شاخص‌های خبرگی تحصیلات و سابقهٔ کار حرفه‌ای و آثار مکتوب، به‌عنوان نمونه انتخاب شدند (۱۹). براساس تعداد پانل خبرگان، معیار تصمیم‌گیری درخصوص ضریب نسبی محتوا، جدول لاوشه (۱۹۷۵) با حداقل مقدار پذیرفتنی ۰/۵۵ بود (۲۰). همچنین به‌منظور بررسی شاخص روایی محتوا، روش والتز و بازل (۱۹۸۱) به‌کار رفت. طبق این روش، گویه‌های دارای نمرهٔ بیشتر از ۰/۷۹ مناسب و بین ۰/۷تا۰/۷۹ نیاز به اصلاح بازنگری و کمتر از ۰/۷ غیرپذیرفتنی بود (۲۱).

جمع‌آوری اطلاعات لازم با روش مصاحبهٔ عمیق و نیمه‌ساختاریافته از خبرگان انجام شد؛ دراین‌راستا، ابتدا به‌طور انفرادی با هرکدام از اساتید شرکت‌کننده، مصاحبه‌ای با میانگین زمانی ۴۵ دقیقه صورت گرفت و متن مصاحبه با اطلاع مصاحبه‌شونده ضبط شد. در ادامه تبدیل هر مصاحبه از حالت شفاهی به‌شکل نوشتاری انجام گرفت. در آخر، متن هر مصاحبه به‌شیوهٔ شبکهٔ مضامین تحلیل محتوا شد. تحلیل محتوای مصاحبه‌ها در چند مرحله بود و تلاش شد متن مصاحبه‌ها بدون حذف کوچک‌ترین جزئیات و کاملاً دقیق، بررسی شود تا از متن آن‌ها نکات کلیدی استخراج شود؛ برای این منظور در تحلیل شبکهٔ مضامین، در ابتدا استخراج کدهای اولیه صورت گرفت و از تحلیل کدها مضامین پایه حاصل شد. سپس مضامین پایه هدف تجزیه‌وتحلیل قرار گرفت و براساس اصل تشابه و تفاوت دسته‌بندی شد و مضامین سازمان‌دهنده به‌دست آمد. همهٔ مضامین سازمان‌دهنده، زیرمجموعهٔ مضامین کلی‌تر به نام مضامین فراگیر قرار گرفت.

در این روش، قبل از هرگونه تعریف و تعمیم و تحلیل، به مطالعهٔ متون مختلف پرداخته شد و ارائهٔ تمام نتایج تحلیل به‌منزلهٔ جمع‌بندی، صورت گرفت؛ لذا منابع پس از انتخاب، یکی پس از دیگری مطالعه شد. به‌علاوه با استفاده از نظر متخصصان حوزهٔ تخصصی موضوع پژوهش ازجمله اساتید و مشاوران و روان‌شناسان تربیتی، اطلاعات لازم دربارهٔ مؤلفه‌های بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس جمع‌آوری شد. مطالعهٔ منابع و استفاده از نظر متخصصان تاحداشباع اطلاعات انجام پذیرفت. در ادامه به‌منظور تجزیه‌وتحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها، روش کدگذاری نظری به‌کار رفت. مراحل کدگذاری استفاده‌شده در تحقیق حاضر شامل کدگذاری باز برمبنای مقولات استخراج‌شده از مطالعهٔ مقدماتی مبانی نظری تحقیق، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی بود. در پایان این مرحله مؤلفه‌های بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس جمع‌بندی شد؛ درضمن ملاک‌های ورود مطالعات و مقالات به تحقیق کنونی، نزدیک‌بودن عنوان با موضوع پژوهش و سال انتشار آن‌ها بود. درنهایت، بستهٔ آموزشی منطبق با نیازهای دانش‌آموزان و الزامات موقعیت‌های واقعی و برنامه‌های آموزشی موجود در ادبیات پژوهشی با رویکرد توانمندسازی مدارس طراحی شد.

۳ یافته‌ها

براساس یافته‌های جمعیت‌شناختی، میانگین و انحراف معیار سن اعضای مصاحبه‌شونده ۲/۶±۵۳/۹ سال به‌دست آمد. همچنین ۸۰درصد از مصاحبه‌شوندگان مرد و ۲۰درصد زن بودند. در ادامه، نتایج نهایی تحلیل مضامین شناسایی مؤلفه‌های توانمندسازی مدارس در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. خلاصهٔ نتایج نهایی تحلیل مضامین شناسایی مؤلفه‌های توانمندسازی مدارس

ردیف	مضامین سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
۱	بررسی چالش‌های غالب	توانمندسازی ازطریق قوانین و مقررات
۲	بسترسازی مشارکت والدین با مدارس	
۳	مفروضه‌های بنیادی تعامل	مدرسهٔ متوازن و منسجم
۴	مهندسی ارتباط و تعامل	
۵	دیدگاه سیستماتیک و سازمانی به مدرسه	توانمندسازی تخصصی و حرفه‌ای
۶	کاربرد دانش تکنولوژیک	

[1]. Content Validity Ratio

[2]. Content Validity Index

۷	دانش‌افزایی در حوزهٔ تعامل	توانمندسازی روان‌شناختی
۸	نمود فرایند سازگارانه	
۹	مدیران توانمند	توانمندسازی ازطریق آموزش
۱۰	اجرای برنامه‌های اثربخش	

باتوجه‌به جدول ۱، نتیجهٔ انجام تحلیل کیفی به‌روش تحلیل مضمون و نتایج نهایی به‌دست‌آمده از مضامین فراگیر، عوامل مؤثر بر توانمندسازی مدارس بدین‌شرح بود: توانمندسازی ازطریق قوانین و مقررات؛ مدرسهٔ متوازن و منسجم؛ توانمندسازی تخصصی و حرفه‌ای؛ توانمندسازی روان‌شناختی؛ توانمندسازی ازطریق آموزش. جزئیات بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. خلاصهٔ جلسات بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس

جلسه	هدف	محتوا
اول	معارفه و بیان اهداف	معارفه و آشنایی با شرکت‌کنندگان، توضیح روش‌های مؤثر در توانمندسازی، تعریف دانش و بینش و نگرش، بیان تأثیرات آن‌ها بر توانمندسازی مدارس.
دوم	برنامه‌ریزی دورهٔ آموزشی	آگاهی فراگیران و مربیان دربارهٔ اهداف آموزش، ترسیم چرخهٔ آموزش مبتنی‌بر توانمندسازی.
سوم	نیازسنجی آموزشی (شناسایی نیازها)	طبقه‌بندی نیازها، بیان اصول، ملاک‌های نیازسنجی، تعیین فاصلهٔ بین عملکرد انتظارداشته و عملکرد واقعی.
چهارم	طراحی و تنظیم اهداف آموزشی	طراحی و تنظیم اهداف آموزشی در قالب دو دسته اهداف کلی و اهداف اختصاصی، توضیح قالب ABCD در نوشتن اهداف آموزشی.
پنجم	طرح درس یا برنامهٔ درسی	تهیه و انتخاب محتوای آموزشی، توالی و سازمان‌دهی محتوای آموزشی، نحوهٔ آماده‌سازی طرح درسی.
ششم	روش‌های تدریس	معرفی روش‌های متداول آموزش، بررسی مزایا و معایب روش‌های سنتی تدریس، نحوهٔ ارتقای توانایی این روش.
هفتم	سهولت در امر یادگیری	ایجاد فضای آموزشی مناسب باتوجه‌به عامل‌های مهم، دسته‌بندی انواع فراگیران، وسایل کمک‌آموزشی.
هشتم	ارزشیابی	جمع‌بندی و ارزشیابی دورهٔ آموزشی.

از مجموع منابع و اسناد گردآوری‌شده در پژوهش، پاراگراف‌های مرتبط دربارهٔ توانمندسازی مدارس استخراج شد و کدگذاری اولیه انجام گرفت. نحوهٔ شکل‌گیری مضامین فراگیر در جدول ۱ ارائه شده است.

حداقل میزان CVR پذیرفتنی براساس تعداد سیزده نفر از خبرگان ۰/۶۵ بود. مجموع نمرهٔ CVR محاسبه‌شده درمجموع جلسات پژوهش حاضر باتوجه‌به اینکه از سیزده نفر فرد خبره، دوازده نفر گویه‌ها را ضروری تشخیص دادند، ۰/۹ به‌دست آمد که مبین اعتبار پذیرفتنی است؛ همچنین برای هر جلسه مقادیر ضریب روایی محتوایی و نتایج پذیرش یا رد جلسات و محتوای بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج روایی محتوایی بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس

ردیف	سؤال	CVR	پذیرش یا رد
۱	آیا محتوای جلسهٔ اول، متناسب با اهداف بستهٔ آموزشی است؟	۰/۹	پذیرش
۲	آیا مدت‌زمان جلسهٔ اول (۴۵ دقیقه) با محتوای مطرح‌شده در جلسهٔ اول متناسب است؟	۱	پذیرش
۳	آیا محتوای جلسهٔ دوم، متناسب با اهداف بستهٔ آموزشی است؟	۰/۹	پذیرش
۴	آیا مدت‌زمان جلسهٔ دوم (۴۵ دقیقه) با محتوای مطرح‌شده در جلسهٔ دوم متناسب است؟	۱	پذیرش
۵	آیا محتوای جلسهٔ سوم، متناسب با اهداف بستهٔ آموزشی است؟	۰/۹	پذیرش
۶	آیا مدت‌زمان جلسهٔ سوم (۴۵ دقیقه) با محتوای مطرح‌شده در جلسهٔ سوم متناسب است؟	۱	پذیرش
۷	آیا محتوای جلسهٔ چهارم، متناسب با اهداف بستهٔ آموزشی است؟	۱	پذیرش
۸	آیا مدت‌زمان جلسهٔ چهارم (۴۵ دقیقه) با محتوای مطرح‌شده در جلسهٔ چهارم متناسب است؟	۱	پذیرش
۹	آیا محتوای جلسهٔ پنجم، متناسب با اهداف بستهٔ آموزشی است؟	۰/۹	پذیرش
۱۰	آیا مدت‌زمان جلسهٔ پنجم (۴۵ دقیقه) با محتوای مطرح‌شده در جلسهٔ پنجم متناسب است؟	۰/۹	پذیرش
۱۱	آیا محتوای جلسهٔ ششم، متناسب با اهداف بستهٔ آموزشی است؟	۱	پذیرش
۱۲	آیا مدت‌زمان جلسهٔ ششم (۴۵ دقیقه) با محتوای مطرح‌شده در جلسهٔ ششم متناسب است؟	۱	پذیرش
۱۳	آیا محتوای جلسهٔ هفتم، متناسب با اهداف بستهٔ آموزشی است؟	۰/۹	پذیرش
۱۴	آیا مدت‌زمان جلسهٔ هفتم (۴۵ دقیقه) با محتوای مطرح‌شده در جلسهٔ هفتم متناسب است؟	۱	پذیرش
۱۵	آیا محتوای جلسهٔ هشتم، متناسب با اهداف بستهٔ آموزشی است؟	۰/۹	پذیرش
۱۶	آیا مدت‌زمان جلسهٔ هشتم (۴۵ دقیقه) با محتوای مطرح‌شده در جلسهٔ هشتم متناسب است؟	۱	پذیرش

به‌منظور بررسی شاخص روایی محتوا (CVI) از روش والتز و بازل (۲۱) استفاده شد؛ بدین‌ترتیب که متخصصان «مربوط‌بودن» و «واضح‌بودن» و «ساده‌بودن» هر گویه را براساس طیف لیکرت چهارقسمتی مشخص می‌کنند. متخصصان مربوط‌بودن هر گویه را ازنظر خودشان به‌صورت مربوط نیست=۱، نسبتاً مربوط است=۲، مربوط است=۳ و کاملاً مربوط است=۴، تعیین می‌کنند. ساده‌بودن گویه به‌صورت ساده نیست=۱، نسبتاً ساده است=۲، ساده است=۳ و سادهٔ مربوط است=۴ و واضح‌بودن گویه به‌صورت واضح نیست=۱، نسبتاً واضح است=۲، واضح است=۳ و کاملاً واضح است=۴ مشخص می‌شود. درمجموع سیزده نفر از متخصصان حوزه‌های روان‌شناسی و علوم تربیتی به سؤالات مربوط به شاخص روایی محتوایی پاسخ دادند. برای به‌دست‌آوردن شاخص CVI تعداد افرادی که گزینه‌های ۳ و ۴ را انتخاب کردند، بر کل تعداد افراد متخصص (سیزده نفر) تقسیم شد. حداقل مقدار پذیرفتنی برای شاخص CVI برابر با ۰/۷۹ است و اگر شاخص CVI کمتر از ۰/۷۹ باشد، آن جلسه باید حذف شود. نتایج شاخص CVI نشان داد، تمامی متخصصان برای معیارهای ارتباط و سادگی و واضح‌بودن، گزینه‌های ۳ و ۴ را انتخاب کردند و شاخص روایی CVI بیشتر از ۰/۷۹ به‌دست آمد؛ بنابراین می‌توان گفت، بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس روایی پذیرفتنی دارد. در جدول ۴ نتایج حاصل از اعتباریابی درونی بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس باتوجه‌به پاسخ‌های ارائه‌شده ازطرف متخصصان براساس معیارهای دیگر بررسی شده و شاخص S-CVI گزارش شده است.

جدول ۴. شاخص‌های CVI و S-CVI

ردیف	معیار	حداقل	حداکثر	میانگین	CVI	S-CVI
۱	اعتبار	۳	۵	۴/۰	۰/۸	
۲	کاربردپذیری	۳	۵	۴/۲	۰/۹	
۳	انسجام	۳	۵	۴/۰	۰/۸	
۴	جامعیت	۳	۵	۴/۱	۰/۸	۰/۸۱۲
۵	ادراک‌پذیری	۳	۵	۴/۲	۰/۸	
۶	نوآوری	۳	۵	۴/۰	۰/۹	
۷	مقبولیت	۳	۵	۴/۱	۰/۸	

باتوجه‌به درجهٔ نمره‌گذاری پرسش‌نامه در مقیاس لیکرت، حداقل نمره ۱ و حداکثر ۵ است. نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد، میانگین همهٔ معیارها بیشتر از متوسط ۴ است. برای بررسی روایی محتوایی بسته، از شاخص روایی محتوا (CVI) استفاده شد. شاخص روایی محتوایی بیانگر جامعیت قضاوت‌های مربوط به روایی یا قابلیت اجرایی بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس است. شاخص روایی محتوا را می‌توان با شمارش تعداد نمرات مثبت چهار یا پنج معیار تقسیم بر تعداد کارشناسان محاسبه کرد. ازآنجاکه حداقل مقدار پذیرفتنی برای شاخص روایی محتوا ۰/۷۹ است، براساس نتایج جدول ۴، این عدد برای تمامی معیارهای بستهٔ آموزشی بیشتر از ۰/۸۰ بود؛ لذا می‌توان گفت، بستهٔ پیشنهادی از روایی محتوایی مناسبی برخوردار است؛ همچنین به‌منظور محاسبهٔ مناسبت کلی بستهٔ پیشنهادی در پژوهش حاضر، رویکرد میانگین به‌کار رفت؛ به‌عبارتی میانگین مجموع شاخص‌های روایی محتوا، بر تعداد کل معیار تقسیم شد. نتایج مشخص کرد، مناسبت کلی الگوی پیشنهادی برابر با ۰/۸۱۲ بود. ازآنجاکه این عدد بیشتر از حداقل مناسبت مطلوب ۰/۷۹ بود، می‌توان نتیجه گرفت متخصصان، بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس را مناسب ارزیابی کرده‌اند.

۴ بحث

پژوهش حاضر باهدف تدوین و اعتباریابی بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس ویژهٔ دانش‌آموزان دورهٔ متوسطه انجام شد. ازجمله ویژگی‌های شاخص بستهٔ آموزشی کنونی، جامعیت آن ازنظر توجه به ارکان برنامه‌ای آموزشی مدون و استاندارد است. در این بستهٔ آموزشی هر شاخص توانمندسازی به‌عنوان یک مهارت در نظر گرفته شده است که معلمان و مربیان دورهٔ متوسطه برای توانمندسازی مدارس باید آن‌ها را فرا بگیرند. محتوای بستهٔ آموزشی با رویکرد موضوع‌محور و براساس اهداف پژوهش سازمان‌دهی شده است. این بستهٔ آموزشی بر تعداد زیادی از مفاهیم کاربردی برای دانش‌آموزان دورهٔ متوسطه تأکید دارد. در پژوهش کنونی، طراحی و ساخت بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس براساس نظریه‌ها، منابع، مراجع و یافته‌های معتبر و تأثیرگذار در تحقیقات گذشته و با بهره‌گیری از نظرات متخصصان روان‌شناسی تربیتی و مشاوره و مدیریت آموزشی فراهم شد. شاخص‌های استخراج‌شده شامل برنامه‌ریزی دورهٔ آموزشی، نیازسنجی آموزشی، طراحی و تنظیم اهداف آموزشی، روش‌های تدریس، سهولت در امر یادگیری و ارزشیابی بود.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد، شاخص‌های استخراج‌شده، دارای نقش بسیار مهمی در توانمندسازی مدارس ویژهٔ دانش‌آموزان دورهٔ متوسطه است و متخصصان تربیتی تأکید زیادی بر آن‌ها دارند. باتوجه‌به این نتایج می‌توان مطمئن بود بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس از اعتبار لازم برای ارائه و آموزش در مدارس متوسطه برخوردار است. یافته‌های کنونی مشخص کرد، بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس در روایی محتوا، دارای سطح پذیرفتنی است و توان توانمندسازی مدارس و سیستم‌های آموزشی را دارد. بستهٔ مذکور با برخی از پژوهش‌های قبلی همسوست: کوهی و همکاران دریافتند، توانمندسازی مدارس ازطریق تغییر افکار و نگرش‌های کارمندان و تقویت ساختارهای ارتباطی منجربه کارایی و اثربخشی بیشتر معلمان شده است (۶)؛ میرقاسمی و نصیری گزارش کردند، توانمندسازی

مدارس سبب ارتقای سلامت روانی‌اجتماعی و مشارکت خانواده در بهبود رفتارهای نوجوانان می‌شود (۱۲)؛ حسینی سنگ‌ریزه و همکاران نشان دادند، عواملی ازقبیل فرایندها و زیرساخت‌ها در مدارس توانمند، مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان را بهبود بخشیده است (۱۳)؛ لاو و همکاران دریافتند، ارتباط پیوسته با مدارس و توانمندی و به‌روزبودن دانش مربیان منجربه محافظت دانش‌آموزان در مدارس دربرابر آسیب‌های اجتماعی می‌شود (۱۴)؛ کرنی و همکاران مشخص کردند، توانمندسازی مدارس در حیطهٔ دانش مربیان بر توسعهٔ سرمایهٔ اجتماعی تأثیر دارد (۱۵)؛ پژوهش یانگ و ژانگ نشان داد، توانمندسازی مدارس در کاهش آسیب‌های اجتماعی اثربخش است (۱۶).

در تبیین یافتهٔ کنونی می‌توان گفت، توجه جدی به فرایند هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی دقیق این برنامه، مدارس را درخصوص اجرای برنامهٔ نظام آموزشی و ارزشیابی توانمند می‌سازد. همچنین در عامل زیرساخت‌ها توجه به فضای مناسب، وجود معلمان خبره و متخصص، توسعهٔ عدالت آموزشی، گسترش و تنوع حرفه‌ها و مشاغل لازم جامعه، طراحی اصولی مدارس از ابعاد فضای فیزیکی و راحتی و شاداب‌سازی، پرورش نیروی انسانی متخصص و باانگیزه و صاحب سبک، برقراری ارتباط تنگاتنگ و صمیمانه بین مدرسه و اولیای دانش‌آموزان، طراحی برنامه‌های متنوع اردویی و ورزشی، بهره‌گیری از تکنولوژی‌های روز و درنظرگرفتن محتوای مناسب در کتاب‌های درسی برای دانش‌آموزان می‌تواند در توانمندسازی مدارس نقش مؤثری ایفا کند (۱۲). درزمینهٔ مؤلفه‌های مدل توانمندسازی مدارس می‌توان بیان کرد، آموزشی مناسب نیاز است تا فراگیران و مربیان آموزش از اهداف آموزش کاملاً آگاه باشند و جامعه نیز منافع آن را بداند تا همکاری و تشریک مساعی کنند؛ همچنین مشارکت‌دادن گروه‌های اثرپذیر از آموزش، در فرایند آموزش و پشتیبانی و حمایت آن مؤثر است (۱۵). توانمندسازی مدارس ازجمله تبادل نظر با مربیان و صاحب‌نظران، طبقه‌بندی اهداف آموزشی، تعیین ضوابط و معیارها و ملاک‌های ارزیابی، توجه به سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان و تفاوت‌های آنان در یادگیری باعث به‌وجودآمدن رویکرد مثبت‌تر و نگرش خوش‌بینانه به شغل می‌شود و از این طریق معلمان الگوهای رفتاری نامطلوب خود را اصلاح می‌کنند و قادر هستند دانش خود را ارتقا بخشند (۱۴).

در آموزش توانمندسازی مدارس، نیازسنجی، فاصله و شکاف بین وضعیت موجود و مطلوب یا اختلاف بین آنچه است و آنچه باید باشد را پر می‌کند. تدوین برنامه‌هایی درزمینهٔ ایجاد خودآگاهی در دانش‌آموزان مانند آموزش و نهادینه‌سازی صبر، عفو و بخشش از راهکارهای مؤثر توانمندسازی مدارس برای مراقبت از دانش‌آموزان دربرابر نابهنجاری‌های اجتماعی است. مشخص‌کردن نقاط ضعف و مشکلات موجود در سطح جامعه و منطقه یا کاستی‌های موجود در عملکرد افراد، با پیشنهادها و اقدامات اصلاحی، کارایی و بازده کلی افراد راافزایش می‌دهد (۶). مجهزکردن ساختار برنامه‌های درسی با روش‌های آموزشی و کمک‌های یادگیری، تبادل نظر با مربیان و صاحب‌نظران، طبقه‌بندی اهداف آموزشی، تعیین ضوابط و معیارها و ملاک‌های ارزیابی، دخیل‌کردن فراگیران در برنامه‌ریزی و آموزش و ارزیابی، توجه به سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان و تفاوت‌های آنان در یادگیری و مشخص‌شدن اینکه برخی دانش‌آموزان با گوش کردن، دیدن، پرسش و پاسخ و اجرای آموخته‌ها مطالب را یاد می‌گیرند، بر همین اساس روش آموزشی مناسب، در توانمندسازی مدارس نقش مؤثری دارد (۱۶). برنامه‌های آموزشی مبتنی‌بر مسئله‌محوری عنصر کلیدی در نظام آموزش و پرورش است.

با ایجاد تعامل و یکپارچگی بین برنامه‌های پرورشی و تربیتی و فراهم‌آوردن امکانات متنوع زمینه‌ساز می‌توان پایه‌های موفقیت در نظام آموزشی توانمند را بنا نهاد و همچنین با تهیه و توزیع منابع آموزشی متنوع و متناسب با ساحت شناختی دانش‌آموزان و تمهید مقدمات مشارکت و همکاری بین تمامی عوامل و واحدهای درگیر در توانمندسازی مدارس می‌توان باعث افزایش اجتماعی‌سازی دانش معلمان شد (۱۳).

درنهایت مؤلفهٔ رفتاری بر نشانگرهای مشهود در رفتارهای دانش‌آموزان تمرکز کرد. این مؤلفه اشاره دارد که با ایجاد تعامل و یکپارچگی بین برنامه‌های پرورشی و تربیتی و فراهم‌کردن امکانات متنوع زمینه‌ساز می‌توان پایه‌های موفقیت در نظام آموزشی توانمند را بنا نهاد و با تهیه و توزیع منابع آموزشی متنوع متناسب با ساحت شناختی دانش‌آموزان و تمهید مقدمات مشارکت و همکاری بین تمامی عوامل و واحدهای درگیر در توانمندسازی مدارس موفق عمل کرد.

به‌دلیل محدودیت انجام پژوهش حاضر در شهر تهران، در تعمیم یافته‌ها به قومیت‌های مختلف ایرانی با نظر به ملاحظات فرهنگی و منطقه‌ای باید احتیاط صورت گیرد. پیشنهاد می‌شود در طی سال تحصیلی باتوجه‌به اهمیت توانمندسازی مدارس، جلسات آموزشی متنوعی برای خانواده‌ها در نظر گرفته شود تا درصورت کاربست این آموزش‌ها، نتایج آن ارزیابی شود.

توصیه می‌شود بستهٔ آموزشی تدوین‌شده در شهرهای مختلف با آداب و رسوم و فرهنگ‌های متنوع به‌اجرا درآید تا تعمیم‌پذیری برنامهٔ آموزشی مدنظر برای بررسی محتوا و روش‌های آموزشی به‌کاررفته افزایش یابد. پیشنهاد می‌شود بستهٔ آموزشی در دوره‌های ضمن‌خدمت آموزش و پرورش استفاده شود.

۵ نتیجه‌گیری

براساس نتایج پژوهش نتیجه گرفته می‌شود، بستهٔ آموزشی توانمندسازی مدارس ویژهٔ دانش‌آموزان دورهٔ متوسطه از روایی محتوایی مناسبی برخوردار است. مدارس توانمند، تمام توان خود را به‌کار می‌گیرند تا ازطریق ایجاد اثربخشی و پرورش روحیهٔ متعهدانه، کیفیت آموزش را ارتقا دهند و باتوجه‌به اهداف و آرمان‌های سازمان و ایجاد بینش و بصیرت تعالی‌جویانه و سوق‌دادن پیروان به‌سوی مأموریت غایی و رسالت نهایی سازمان، امر یادگیری و یاددهی را بهبود بخشند.

۶ تشکر و قدردانی

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از تمامی خبرگان محترم شرکت‌کننده در پژوهش که از نظرات ارزشمند آن‌ها در پژوهش استفاده شد، تشکر و قدردانی کنند.

۷ بیانیه‌ها

تأییدیهٔ اخلاقی و رضایت‌نامه از شرکت‌کنندگان

مقالهٔ حاضر برگرفته از رسالهٔ دکتری نویسندهٔ اول در رشتهٔ روان‌شناسی تربیتی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان است.

رضایت برای انتشار

این امر اجرایی نیست.

دردسترس‌بودن داده‌ها و مواد

داده‌های این پژوهش ازطریق ارتباط با نویسندهٔ مسئول دردسترس است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند، هیچ‌گونه تضاد منافعی ندارند.

منابع مالی

پژوهش حاضر بدون دریافت حمایت مالی از نهاد یا سازمانی انجام شده است.

References

1. Por Jafari Shir Joposht M, Shakibaei Z, Zarei H. Provide a model for parents' educational assistance to empower online education in critical situations. Sociology of Education. 2022;10(1):31–44. [Persian] https://iase-jrn.ir/index.php/se/article/view/407
2. Ahiaku PKA, Muyambi G. Empowering learners for the fourth industrial revolution: the crucial role of teachers and school management. Social Sciences & Humanities Open. 2024;10:101141. https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2024.101141
3. Huscroft-D'Angelo J, Hurley KD, Lambert M, Trout AL. Investigating the factor structure and validity of the family empowerment scale for parents of children with emotional disturbance in middle school. Child Youth Serv Rev. 2018;86:14–20. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.01.013
4. Hosseini Sangrizeh A, Niaz Azari K. Present a model empowerment of schools with emphasis on social care system of students (a mixed method study). Journal of Socio-Cultural Development Studies. 2020;8(3):113–49. [Persian]
5. Jailobaeva K, Jailobaev T, Baialieva G, Ismanbaeva R, Kirbasheva D, Adam MA. Empowering parents and promoting school and teacher accountability and responsiveness: case of Kyrgyzstan. Int J Educ Dev. 2023;103:102899. https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2023.102899
6. Koohi A, Hashemi A, Minaei A, Dehghan A. The relation between empowering structure in schools with teachers career satisfaction and schools efficiency in elementary schools in Qarchak. Career & Organization Counseling. 2019;11(40):99–114. [Persian] https://jcoc.sbu.ac.ir/article_99985.html?lang=en
7. Majooni H, Ardalan M, Ghanbari S, Afzali A. The relationship between distributed leadership and school organizational excellence with the mediating role of structural and psychological empowerment in teachers. Sociology of Education. 2022;8(1):41–56. [Persian] https://www.iase-jrn.ir/index.php/se/article/view/257
8. Kirk CM, Lewis RK, Brown K, Karibo B, Scott A, Park E. The empowering schools project: identifying the classroom and school characteristics that lead to student empowerment. Youth & Society. 2017;49(6):827–47. https://doi.org/10.1177/0044118X14566118
9. Khamri H, Fariborzi E, Naseri N. Designing an empowerment model with the professional development approach of primary school teachers in Zabul city. Iranian Political Sociology. 2023;5(11):3410–33. [Persian] https://jou.spsiran.ir/article_157257.html?lang=en
10. Hoy WK, Ferguson J. A theoretical framework and exploration of organizational effectiveness of schools. Educational Administration Quarterly. 1985;21(2):117–34. https://doi.org/10.1177/0013161X85021002006
11. Mehrjoo M, Nourian M, Nakhaie N. Preschool curriculum model via empowerment approach against social deviances. Journal of Psychological Science. 2024;23(137):57–88 [Persian] https://psychologicalscience.ir/article-1-2275-en.html
12. MirQasemi M, Nasiri E. Schools' empowerment in coping with students' trauma. In: The First International Conference on Culture, Psychopathology and Education [Internet]. Tehran; 2017.
13. Hossini Sangrizeh A, Niazazri K, Enayati T. Identification of effective factors on empowerment of schools with emphasis on social care system of students. Journal of School Administration. 2019;7(4):260–83. [Persian] https://jsa.uok.ac.ir/article_61290.html
14. Law GU, Rostill-Brookes H, Goodman D. Public stigma in health and non-healthcare students: Attributions, emotions and willingness to help with adolescent self-harm. Int J Nurs Stud. 2009;46(1):108–19. https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2008.08.014
15. Carney JV, Liu Y, Hazler RJ. A path analysis on school bullying and critical school environment variables: a social capital perspective. Child Youth Serv Rev. 2018;93:231–9. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.07.029
16. Yang F, Zhang L. Problem behavior patterns of victims of school bullying in rural China: the role of intrapersonal and interpersonal resources. Child Youth Serv Rev. 2018;93:315–20. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.08.007

17. Hosseini Sangrizeh A, Niazazari K, Enayati T. Identification of effective factors on empowerment of schools emphasizing on social care system of students. Journal of New Approaches in Educational Administration. 2021;12(5):1–16. [Persian] https://jedu.marvdasht.iau.ir/article_5023.html?lang=en
18. Armann-Keown V, Patterson L. Content analysis in library and information research: an analysis of trends. Library & Information Science Research. 2020;42(4):101048. https://doi.org/10.1016/j.lisr.2020.101048
19. Azar A, Khosravani F, Jalali R. Research in soft operations: approaches to problem structuring. Tehran: Sazemane Modiriat Sanati Pub; 2013. [Persian]
20. Lawshe CH. A quantitative approach to content validity1. Personnel Psychology. 1975;28(4):563–75. https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x
21. Waltz CF, Bausell RB. Nursing research: design statistics and computer analysis. FA Davis Company; 1981.